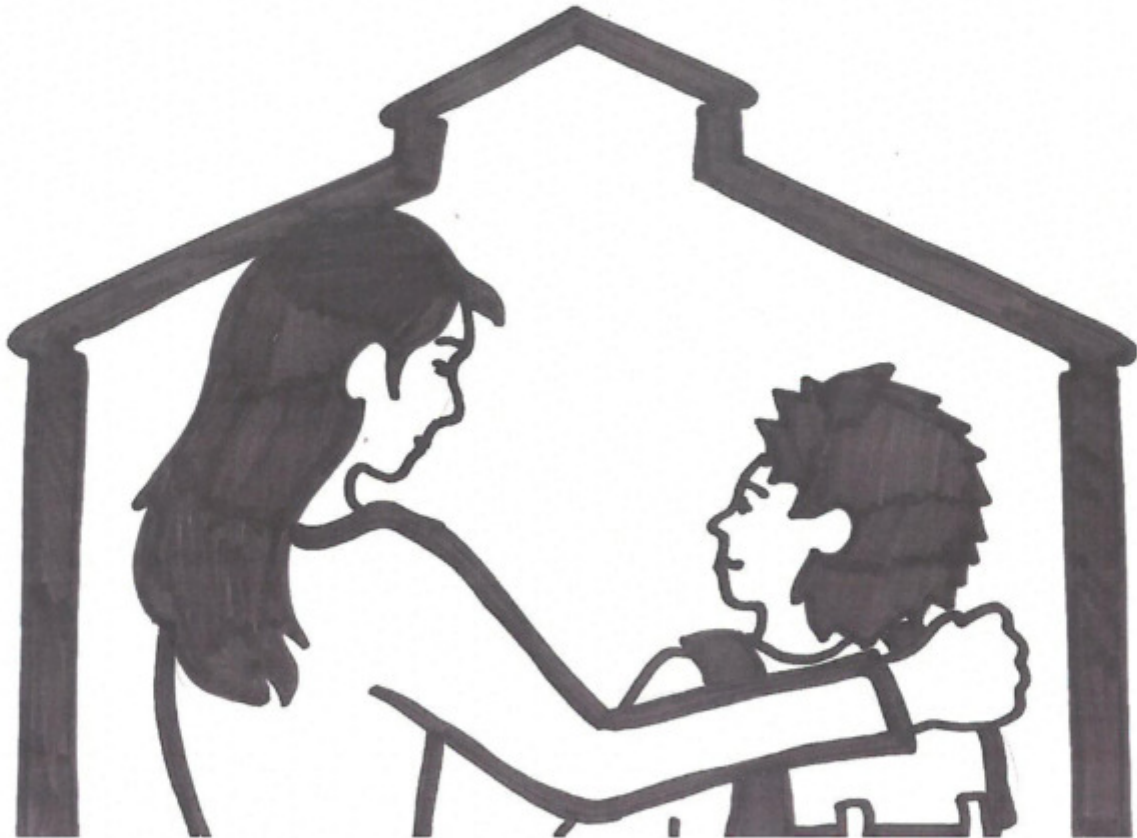


Auditív észlelés, figyelem és differenciálás fejlesztése a súlyosan halmozottan fogyatékos gyermekekénél



Készítette: Görbedi Katalin

gyógypedagógus

Tartalom

Bevezetés.....	2
Elmélet röviden.....	4
Mit takar a BNO-F73 nevű kód?	4
Auditív észlelés, figyelem, differenciálás.....	5
Fejlesztés	6
Intézményen belül- komplex gyógypedagógiai fejlesztés.....	6
Otthon- Home training	8
Tevékenységek	11
Mintanap.....	11
Feladatbank	13
Auditív észlelés.....	13
Auditív figyelem	15
Auditív differenciálás	17
Mondókagyűjtemény	21
Kisded mondókák.....	21
Altatók	21
Ébresztők.....	21
Etetők.....	22
Cirógatók	22
Piszézők, láblógatók, állítgatók.....	22
Sétáltatók, táncoltatók	22
Tapsoltatók, csipkedők, ökölütögetők.....	23
Lovagoltatók, hintáztatók	23
Időjárás	23
Időszámítás- napszakok	23
Állatvilág	24
Varázsmondókák	24
Betegségűzők	24
Hangutánzó mondókák	24
Felhasznált irodalom	25

Bevezetés

A súlyosan- halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztése komplex gyógypedagógiai feladat. Sosem elég hozzá egyetlen gyógypedagógus, mivel a sérülés ebben az esetben több területet érint. Ez a kiadvány azért jött létre, hogy minden érdeklődő- szakember, szülő, bárki- egy átfogó képet kaphasson arról, hogy miként folyik egy ilyen teammunka a mindennapokban.

Ahogy Márkus Eszter fogalmaz: a súlyosan- halmozottan fogyatékos gyermekek fejlesztése, nevelése *„életre szóló feladatot jelent a szülőknek, a családnak, az egészségügyi és a szociális ellátásnak, valamint a nevelés-oktatásügy keretén belül a gyógypedagógiának.”*¹ Ez is alátámasztja azt, hogy miért olyan fontos egy összefoglaló kiadvány, ami nem csak a szülőknek, hanem a szakembereknek is segítségére válhat. Munkatársainkkal közösen hoztuk létre ezeket a füzeteket, amik bemutatják munkánkat, terápiáinkat, valamint segítséget nyújtanak az otthoni fejlesztési lehetőségek megismerésében is.

Az előbbi idézetből látható, hogy a súlyosan-halmozottan fogyatékos emberek fejlesztésének több színtere van. Jelen írásban a gyógypedagógiai vonatkozásokat fogjuk elemezni. Intézményünkben lehetőség van arra, hogy a súlyosan-halmozottan fogyatékos tanulóinknak megadjuk a lehető legösszetettebb terápiát. Ezt mind infrastrukturálisan, mind szakembereink által lehetőségünk van nyújtani az ittlévő gyermekek számára.

Intézményünkben a gyógypedagógiának sok területe van jelen, melynek egyike a súlyosan-halmozottan fogyatékos gyermekek ellátása. Mivel már óvodás kortól foglalkozunk velük, így nagyon fontos a kapcsolattartás mind a szülőkkel, mind a városban fejlesztő, akár óraadóként intézményünkkel kapcsolatban álló szakemberekkel. E mellett azt is célul tűztük ki, hogy ezekből a füzetekből a szülők megismerhessenek minél több fejlesztési lehetőséget, amivel gyermekük helyzetében a legtöbb segítséget tudják nyújtani, annak érdekében, hogy minél teljesebb életet élhessen.

Jelen kiadvány egy több részből álló sorozat egyik eleme, amiben a súlyosan-halmozottan fogyatékos gyermekek fejlesztésén belül az auditív terület fejlesztésére

¹Könczei György (szerk) (2009)- A súlyos és halmozott fogyatékossgal élő emberek helyzete Magyarországon- IN: Fogyatékoságtudományi Tanulmányok VII. Budapest 35. oldal

tettük a hangsúlyt. Első ízben azonban szükséges egy rövid szakmai áttekintés, hiszen, csak így érthetőek meg igazán a komplex terápia egyes részei.

A Fejér Megyei Gárdonyi Géza Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Képességfejlesztő Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény a Vértes és a Bakony között fekvő, festői kisvárosban, Mórton, a Vértes utcában található. Immáron 44 éve oktatja, neveli a sajátos nevelési igényű tanulókat. Ez alatt az idő alatt az iskolai körülmények sokat változtak. A kezdeti viszontagságos helyzetből kijutva ma már egy impozáns, korszerű épületben látja el feladatait. Az itt oktató- nevelő pedagógusok nagy része gyógypedagógus végzettséggel rendelkezik. Jelen vannak a tanulásban akadályozott tanulók pedagógiája szakirányon, az értelmileg akadályozott tanulók pedagógiája szakirányon, a szurdopedagógia szakirányon, pszichopedagógia szakirányon, valamint a logopédia szakirányon végzett szakemberek, akik biztosítják a tanulók egyéni igényeihez igazodó oktatását, nevelését, rehabilitációját, fejlesztését. Pedagógusaink törekszenek arra, hogy minden sajátos nevelési igényt ki tudjunk elégíteni, így jelenleg is többen másoddiplomás képzésben vesznek részt, ami nagyon fontos annak érdekében, hogy mind a súlyosan-halmozottan fogyatékos diákjaink, mind a többi diákunk megkaphassa az állapotának megfelelő, komplex gyógypedagógiai fejlesztést.

Iskolánkban mind az óvodai nevelésben, mind a fejlesztő nevelésben megvalósul a súlyosan halmozottan fogyatékos gyermekek segítése, rehabilitációja. Nagy segítség volt munkánkban az, hogy elindult az óvoda intézményünkben, hiszen így a fejlesztő folyamat már a korai életkorban elkezdődhet, amit később nyomon tudunk követni, hiszen azok a gyermekek, akik itt kezdik az óvodát nálunk, iskolás kort betöltve elballagnak és a fejlesztő nevelésben, már ismerős környezetben, akár ismerős felnőttekkel körülvéve kaphatnak segítséget. Ez a folytonosság nagyon nagy támasz számukra, és a gyógypedagógusok számára is.

Elmélet röviden

Mit takar a BNO-F73 nevű kód?

A terápiás folyamat megismerése előtt mindenképp szeretnénk egy átfogóbb képet nyújtani a súlyosan- halmozottan fogyatékos gyermekekről. Ennek alapja, hogy megismerjük magát a fogalmat. Itt újra Márkus Eszter szavai nyújtanak segítséget. „*A súlyos fogyatékoság meghatározásában a súlyos jelző elsősorban arra utal, hogy a diagnosztizált sérülés, károsodás olyan akadályozó tényezővé válik, amely tartósan, maradandóan, véglegesen és jelentős mértékben nehezíti, akadályozza, gátolja a különböző funkciók zökkenőmentes kialakulását vagy fejlődését...A halmozott jelző egyértelműen arra utal, hogy azonos vagy eltérő időben két vagy több, egymással nem közvetlen oki kapcsolatban álló különböző sérülés, károsodás keletkezett.*”² Ezekből a meghatározásokból is láthatjuk, hogy milyen összetett feladatról beszélünk, amikor a súlyosan- halmozottan fogyatékos gyermekek komplex gyógypedagógiai fejlesztéséről taglaljuk. Azonban itt is érvényes az a pszichológiában használt tételmondat, miszerint az egész nem egyenlő a részek összegével. Itt sem nézhetjük külön- külön a halmozottságban szereplő fogyatékosági típusokat. Tehát nem nézhetjük például csak az értelmi sérülést vagy csak a mozgáskorlátozottságot. Hiszen ezek hatnak egymásra, így együttesen egy új fejlesztési helyzetet teremtenek.

E mellett az egyént itt sem csupán a fogyatékosága határozza meg. A bio-pszicho-szociális elmélet alapján fontos befolyásoló tényező a szociális környezet, hiszen abban az esetben, ha a gyermek támogató környezetből kerül be intézményünkbe, úgy fejlődésének prognózisa is pozitívabb lehet, mint egy olyan gyermekének, akinél a környezet nem tudja/akarja elfogadni a fogyatékoság létét. Ezeket az aspektusokat kell szem előtt tartanunk a fejlesztések irányvonalának meghatározásában. Természetesen az egész folyamatban itt sem csak a gyógypedagógusok vesznek részt, hiszen egy ilyen összetett helyzetben a teammunka elengedhetetlen. Folyamatos konzultációt kell lehetővé tenni mind a szülőkkel/ nevelőkkel, mind az orvosokkal, mind a gyermekek fejlesztésében részt vevő, ám különböző szakirány tudásával rendelkező gyógypedagógusokkal.

²Könczei György (szerk) (2009)- A súlyos és halmozott fogyatékosággal élő emberek helyzete Magyarországon- IN: Fogyatékoságtudományi Tanulmányok VII. Budapest 36. oldal

Auditív észlelés, figyelem, differenciálás

Hasonló rövid összefoglalást szeretnénk nyújtani az olvasóknak az auditív észlelésről, figyelemről és differenciálásról. A kifejezésben szereplő auditív szó azt jelenti, hogy a füllel érzékelt ingerek figyelmét és differenciálását nézzük most át. Természetesen ennek a területnek a fejlesztése abban az esetben lehetséges, hogy ha a halmozottság nem a hallást érinti. Minden más esetben lehetőségünk van arra, hogy a maximális teljesítményt elérjük tanulóinknál.

A mindennapi életünkben sokszor észre sem vesszük, hogy milyen fontos szerepe van hallásunknak. Azonban, mint minden, emberekben végbemenő folyamat, ez sem olyan egyszerű, mint elsőre hinnénk. A hallás egy gyűjtőfogalomként van jelen a fejlesztési szótárban. Ha megbontjuk ezt a fogalmat, akkor kapunk külön *auditív észlelést*, - tehát hogy fel tudjuk dolgozni a körülöttünk lévő hangokat – *auditív figyelmet*, - tehát, hogy tudatosan összpontosítani tudunk ezekre az ingerekre- valamint *auditív differenciálást* – tehát, hogy el tudjuk különíteni a hallott és feldolgozott ingereket egymástól.

Az auditív differenciálás a legsarkalatosabb pontja a súlyosan halmozottan fogyatékos gyermekek auditív fejlesztésének, mivel ennek a területnek a habilitációjával érhetjük el azt, hogy bizonyos utasításokat, kifejezéseket megértsenek gyermekeink annak érdekében, hogy biztosítsuk számukra is az önmegvalósítás alapvető formáját, a kommunikációt. Itt természetesen nem minden esetben a mindennapi életben használt kommunikációt kell érteni, tehát, hogy beszélgetünk egymással, hanem azt, hogy kapcsolat jön létre gyermek és felnőtt között, ami alapulhat bármilyen apró, de biztos jelzésen is akár. Ez lehet annyi is, hogy a gyermek elmosolyodik, mikor édesanyja hangját hallja, vagy sírni kezd, ha idegen hanginger éri.

Az ép emberek hallásukat sokszor nem tudatos módon használják. Amikor mondjuk egy zsúfolt szobában vagyunk, és bár nem figyelünk minden beszélőre, mégis halljuk az összes elhangzott információt. Mivel mi tudatosan külön tudjuk választani a számunkra fontos és nem fontos ingereket, nekünk könnyű ebben a helyzetben irányítani hallási figyelmünket. Azonban a súlyosa- halmozottan fogyatékos embereknek ezt tanítani kell. Tanítani kell, hogy hogyan figyeljenek arra, aki beszél hozzájuk, még ha nem is látják őt, tanítani kell nekik azt is, hogy

egyáltalán honnan tudják, hogy emberre vagy egy tárgyra kell nézni, ha egy bizonyos hangingert hallanak.

Fejlesztés

Intézményen belül- komplex gyógypedagógiai fejlesztés

Mielőtt rátérnénk a tényleges fejlesztő tevékenységek leírására, szeretnénk bemutatni, hogy hogyan mehet végbe a terápia az egyik szintéren, és hogyan a másikon. Az egyik szintér természetesen az intézményes ellátás, ahol a szakemberek teammunkában foglalkoznak az itt tanuló diákokkal, úgynevezett komplex gyógypedagógiai segítséget nyújtanak nekik. A másik szintér az otthoni fejlesztés, divatos kifejezéssel élve, a Home training.

Először vegyük kicsit szemügyre az intézményi ellátást. A móri EGYMI- ben a súlyosan- halmozottan fogyatékos gyermekek fejlesztése már óvodás korban megkezdődik. Komplexitását az adja, hogy nem csupán a tanulási képességeiket fejlesztjük, hanem mozgásukat, érzékelésüket- észlelésüket és kommunikációjukat is.

Nagyon nagy segítségünkre van ebben iskolánk felszereltsége. Mozgásterápiás szobánkban speciális eszközökkel tudjuk tartani terápiás foglalkozásainkat. Ezen kívül rendelkezik intézményünk egy sószobával, ami nagyon hasznos a súlyosan-halmozottan fogyatékos gyermekek esetében, hiszen őket könnyebben támadják meg különböző felső-légúti megbetegedések. A só kipárolgása segít, hogy ellenállóbb legyen a szervezetük. Ezen kívül rendelkezünk még egy Snoezelen terápiás szobával is.

Úgy gondolom, hogy ez utóbbi kiemelten fontos a komplex gyógypedagógiai fejlesztésben, hiszen ez a szoba nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a súlyosan-halmozottan fogyatékos gyermekeknek az idegrendszerét lenyugtassuk, befogadóbbá tegyük a különböző modalitásból érkező ingerek számára. Nagy segítséget nyújt a szoba abban is, hogy a különböző ingereket, jeleket összekapcsoljuk, ami nagyon fontos, hiszen ezen az úton érhetjük el esetleg azt, hogy gyermekünk figyeljen a nevére, ha szólítjuk, vagy figyeljen arra, ha veszélyt jelzünk neki. *„A súlyosan-halmozottan fogyatékos személy csökkent aktivitása megnehezíti az ingerfelvétel és -feldolgozás, vagyis az érzékelés-észlelés folyamatát. Az ingerek felvételének és feldolgozásának megváltozása miatt gondoskodni kell számukra a megfelelően strukturált ingerek biztosításáról, hogy el*

*tudjanak igazodni az őket körülvevő tárgyi és személyi környezetben. Az érzékelés-észlelés fejlesztésére fokozott figyelmet kell fordítani a nevelés és fejlesztés során, hogy sikeresen megelőzzük a fejlődés további elmaradását, illetve megteremtsük a képességekhez mért optimális fejlődés lehetőségét.*³ A Snoezelen terápiás szoba kiválóan alkalmas arra, hogy egy ilyen strukturált környezetet teremtsünk, és így a legtöbb segítséget tudjuk nyújtani a gyermekek fejlődésében.

Mint már említettem, teammunkában dolgozunk, így a különböző képzettségű szakemberek rendszeresen konzultálnak egymással. A terápia felépítésénél nagyon fontosnak tartjuk, hogy szem előtt legyen az, hogy nem a hiányosságokat nézzük, hanem azt, hogy mire tudunk építeni. *„A súlyosan-halmazottan sérült gyermekek jellemzése esetén gyakran találkozhatunk az egyes képességek listázásával, pontosabban a magasabb rendű humánspecifikus funkciók hiányának felsorolásával: „nem tud járnival, nem tud önállóan étkezni, nem tud beszélni stb.”. A nevelés, a fejlesztés szempontjából az ilyen jellegű meghatározások nem tűnnek célravezetőnek, hiszen mihez kezdjen a nevelő egy olyan gyermekkel, aki a felsorolt hiányok miatt szinte semmire sem képes. Pedagógus szemmel nézve a megváltozott nevelési feltételek játszanak döntő szerepet.*⁴

Nagyon fontos továbbá, hogy minden intézményen belüli szakember figyelembe vegye azt, hogy bár általában *„...mozgásképességben, kognitív képességekben, érzékelésben-észlelésben, kommunikációban, érzelmekben és szociális viselkedésben – életkortól függetlenül – a fejlődés kezdeti (elemi) szintjét mutatják...”*⁵, azonban mégis támaszkodnunk kell kicsit az életkori sajátosságokra is a komplex fejlesztés során.

A komplex terápia egyik fajtája a súlyosan-halmazottan fogyatékos gyermekeknél a bazális stimuláció. A székesfehérvári Arany EGYMI munkatársainak összefoglalója kellő betekintést nyújt ennek a terápiás módszerek az elméleti alapjaiba: *„...A "bazális" jelző azt fejezi ki, hogy az önálló tapasztalatszerzést nélkülöző gyermek a terápia folyamán sokoldalú érzékelési információk felvételére*

³Dr. Márkus Eszter (2008)- Az érzékelés-észlelés fejlesztésének lehetőségei. Képpel-Jellel Egyesület Hírlevelével 2008/2. szám 6. oldal

⁴Könczei György (szerk) (2009)- A súlyos és halmazott fogyatékossgal élő emberek helyzete Magyarországon- IN: Fogyatékossgtudományi Tanulmányok VII. Budapest 38. oldal

⁵Könczei György (szerk) (2009)- A súlyos és halmazott fogyatékossgal élő emberek helyzete Magyarországon- IN: Fogyatékossgtudományi Tanulmányok VII. Budapest 39. oldal

válik képessé, ezt speciális eszközrendszer közvetíti. A "stimuláció" (késztetés) az önaktivításra, a gyógyítást végző irányításával változó időtartamú és minőségű ingerlés. A fejlesztés középpontjában az észlelési hierarchiában leginkább működő szomatikus, vibrációs és vesztibuláris ingerlés (végtagok simogatása, dörzsölése, hideg-meleg érzet kiváltása, himbálás, ringatás) áll. Ez orális, szag-, íz-, akusztikus, érintési (taktilis–haptikus) és vizuális információkkal, a kommunikációs képesség fejlesztésével egészül ki...⁶ Azért ezt a módszert emelem ki, mivel intézményünkben főként ezt alkalmazzuk.

Otthon- Home training

Az otthoni fejlesztés nem szó szerint vett fejlesztő óra. A szülőnek nem feladata minden nap konkrét időben konkrét időintervallumon belül „leültetni” gyermekét, és különböző feladatokat csináltatni vele. Azonban a mindennapokba nagyon jól beépíthetők a különböző fejlesztő hatású játékok. Nagyon hangsúlyos a **játék** szó, hiszen ennek során a gyermeket nevelő felnőtt és maga a gyermek egyaránt örömteli pillanatokot él át, ami egyáltalán nem nélkülözhető egyetlen életfolyamatból sem.

Általában véve nem kell semmilyen specifikus játékra gondolni a súlyosan halmozottan fogyatékos gyermekek esetében sem, inkább a játék eljátszásában lehetnek eltérések, például, hogy több ismétléssel kell játszani, vagy erőteljesebb ingerekkel kell közvetíteni a különböző tevékenységeket. „A mindennapos tevékenységekben az önellátás szintjének emelése a cél, ennek megvalósításában a fejlesztő gondozás hatásai játszanak jelentős szerepet.”⁷ Ez alapján láthatjuk, hogy akár a mindennapi tevékenységekbe is bevonhatjuk ezeket a fejlesztő mozzanatokot, hiszen ezek alkalmával a lehető legközelebbi kommunikációs helyzetben vagyunk gyermekünkkel.

Ezeknél a fejlesztő játékoknál nagyon fontos a türelem. Hagyjunk időt magunknak is és a gyermeknek is megszokni egy- egy tevékenységet.⁸ Ezen kívül nagyon fontos, hogy biztonságos, támogató környezetet tudjuk teremteni. Ebben nagy segítségünkre vannak a kisdéd mondókák. A napi ütemtervben és a

⁶ <http://www.aranyegymi.hu/sz.hometrening.php> utolsó megtekintés dátuma: 2019. január.01.

⁷ Dr. Márkus Eszter (2008)- Az érzékelés-észlelés fejlesztésének lehetőségei. Képpel-Jellel Egyesület Hírlevél 2008/2. szám 6. oldal

⁸ Szűcs Ferencné, Vágó Éva Anna (1993)- Játékos együttlétek- Pedagógiai ajánlások az értelmi fejlődésükben jelentősen akadályozott kisgyermekek iskoláskor előtti neveléséhez, Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Budapest

mondóka gyűjteményben részletesen megemlítünk párat, amelyeket mind az intézményes fejlesztésben, mind az otthoni terápia során használunk.

A következő részben különböző, az auditív területeket fejlesztő játékokat mutatunk majd be. Azonban itt sem szabad elfelejtenünk a súlyosan-halmazottan fogyatékos gyermekek fejlesztésének egyik alapelvét, hogy a képességeket sosem tudjuk szeparáltan, kizárólagosan fejleszteni. A képességeket mindig együttesen kell szemlélni, így fejleszteni is. Minden általunk leírt játék esetében a fő cél természetesen az auditív területek fejlesztése lesz. Általában nem szükséges nagy eszközparkot beszerezni otthonra. Nyilván vannak bizonyos alap játékok, amikre szükségünk lehet, de ezeket minden esetben az adott foglalkozásformánál feltüntetjük.

A játékokat érdemes minden nap végezni, olyan időben, amikor a gyermek a legéberebb. Nem szükséges percre pontosan ragaszkodni egy-egy időponthoz, a lényeg a rendszeresség. Ha mondjuk gyermekünk inkább a délelőtti órákban figyelmesebb, akkor mindenképp erre az időszakra ütemezzük be a játékot. Abban az esetben, ha valami miatt nem tudjuk kivitelezni aznap a játéktevékenységet, nem kell kétségbe esni, természetesen minden esetben el lehet térni a napi rutintól. Fontos azonban, hogy próbáljunk meg mindig visszatérni ahhoz, annak érdekében, hogy gyermekünk kiegyensúlyozott legyen, hiszen a fejlődésének egyik alappillére ez.

Az auditív észlelés elsődleges fejlesztési módszere az, ha minél többet beszélünk gyermekünkkel, így ő egyre jobban oda tud figyelni az emberi hangokra. Próbáljunk meg minél többet társaságba menni, hogy gyermekünk más természetes beszédhangot is halljon, ne csak a miénket. Itt ugyan úgy meg kell említenünk az énekek, mondókák fontosságát is, mint az ép gyermekek esetében, hiszen a különböző hanglejtések, ritmikus ismétlődések mind-mind jótékonyan hatnak a gyermekek idegrendszerére, és ez által az auditív területek fejlődésére is. Az éneklés esetében nem szükségem mindenképp az ismert gyermekdalokra támaszkodni csak, szinte bármilyen dalt énekelhetünk, amiről azt látjuk, hogy tetszik gyermekünknek, legyen ez akár egy mesefilmzenéje vagy valamilyen dal, amit a rádióban hallgattunk együtt. A terápiás mozzanatok leírásánál mi csak a hagyományos gyermekdalokat és mondókákat írjuk le, de ezektől nyugodtan el lehet térni, hiszen ezek csak iránymutatások.

A súlyosan- halmozottan fogyatékos gyermekek esetében nincs egy tényleges elérni kívánt kipipálható szint a fejlesztésben, valójában azt várjuk el, hogy figyeljen a hangunkra, valamint, hogy valamilyen módon megkülönböztesse azt más hangoktól. Ez a megkülönböztetés megnyilvánulhat abban, hogy elmosolyodik, vagy abbahagyja a sírást, vagy mozgást, tehát bármi lehet, csak figyelniünk kell arra, hogy megértsük a jelzést. Azért fontos ennek a területnek a fejlesztése, mert a későbbiekben ennek a képességnek a fejlettségétől függ, hogy mondjuk ki tudunk-e alakítani egy bizonyos jelzőrendszert gyermekünkkel, tehát képes- e egy már ismert hangsorhoz jelentést is társítani. Valamint, hogy mondjuk meg tudjuk- e nyugtatni hangunkkal olyan helyzetekben, amik őt felzaklatják.

Mivel a súlyosan- halmozottan fogyatékos gyermekek esetében a kognitív képességek elemi szinten vannak, így a velük játszott játékok is ehhez igazodnak. A leírt feladatok, játékok mind alkalmazhatók az óvodás kortól egészen a kisiskolás korig. A fejlesztő játékoknál nagyon fontos, hogy próbáljunk meg minél nagyobb ismétlésszámmal dolgozni, hiszen ez alapozza meg gyermekünk bizalmát a játékkal kapcsolatban. Nem baj, ha egy hónapon, vagy akár több hónapon keresztül mindig ugyan azt a mondókát mondjuk, énekeljük gyermekünknek például a reggeli öltözködés alatt.

A feladatokról mindig konzultáljunk a szakemberekkel, ha esetleg elakadt, kérjen segítséget nyugodtan, hiszen gyermeke fejlődése a lényeg.

Tevékenységek

Ebben a fejezetben részletesen bemutatjuk azokat a tevékenységeket, amiket fejlesztő játékként játszhatnak otthon. Az első részben egy úgynevezett „mintanapot” mutatunk be. A másodikban pedig részletes leírásokat adunk egy-egy játékos fejlesztő feladathoz.

Fontos, hogy gyermekünk megtanulja, ezek a játékok segítenek neki, tudja, hogy olyan tevékenységben vesz részt, amiben nem érheti bántódás. Kezdetben a fejlesztő játékok ideje nem kell, hogy meghaladja az 1-5 percet. Ahogy egyre idősebbé, kitartóbbá válik gyermekünk, úgy növelhetjük a Home training idejét, azonban sose essünk túlzásba, mindig figyeljük a reakcióit. Ha túl sok időt töltünk tudatos fejlesztéssel, gyermekünk ellenállóvá válhat a kötött tevékenységek irányába, és így nem érjük el a fejlesztési célt, ezért mindig legyünk rugalmasok.

Mintanap

A mintanap egy olyan utópisztikus napot mutat be, amikor semmi váratlan esemény nem jön közben, és egész nap fejlesztjük gyermekünket. Azonban ez a mindennapokban nem így van, így a mintanapot tényleg csak segítségként mutatjuk be annak érdekében, hogy a szülő be tudja építeni a fejlesztő játékokat a mindennapokba. Így akkor sem kell megijedni, ha valamilyen tevékenység félbeszakad vagy elmarad, az még nem azt jelenti, hogy nem törődünk gyermekünk fejlesztésével.

A mintanap bemutatásában egy táblázatos elrendezés segít eligazodni a tevékenységek között. Minden feladathoz odaírjuk, hogy melyik napszakban végezhetjük, milyen mindennapi tevékenységhez kapcsolhatjuk, ha szeretnénk, milyen területet fejleszt elsődlegesen, milyen mondókák, eszközök használhatók és hogy nagyjából hány percet vesz igénybe. A táblázatban szereplő fejlesztő játékok megtalálhatóak a feladatbankban részletes leírással. Minden napszakhoz 3-3 mintafeladatot rendeltünk. Egy az auditív észlelést, egy az auditív figyelmet és egy az auditív differenciálást fejlesztő elsődlegesen.

Arra is figyeljünk, hogy a mintanapba nagyon sok feladatot sűrítettünk, azonban ennyi tudatos foglalkozás nagyon lefáraszthatja gyermekünk idegrendszerét. Tényleg érdemes betartani a „Kevesebb több.” elvet itt is.

NAPSZAK	FEJLESZTŐ TEVÉKENYSÉG	MINENNAPI TEVÉKENYSÉG	ELSŐDLEGES FEJLESZTENDŐ TERÜLET	MONDÓKÁK, ESZKÖZÖK	IDŐ (PERC)
REGGEL	<i>Ébresztés mondókával, dallal</i>	ébresztés/ébredés	auditív észlelés	Az ébresztő mondókák bármelyike	5
	<i>Keressd a csörgőt!</i>	reggeli tisztálkodás/öltözködés	auditív figyelem	csörgő	1-2
	<i>Tárgyak hangjának megkülönböztetése</i>	étkezés	auditív differenciálás	bármilyen konyhai eszköz, ami hangot ad ki	5
DÉLELŐTT	<i>Suttogás</i>	pelenkázás	auditív észlelés	-	1-2
	<i>Játék a névvel</i>	tízórai	auditív figyelem	-	1-2
	<i>Szűkebb környezetünk hangjai</i>	takarítás	auditív differenciálás	otthoni használati tárgyak	5
DÉL	<i>Halk-hangos</i>	ebéd	auditív észlelés	-	1-2
	<i>Zenehallgatás</i>	ebéd	auditív figyelem	zenelejátszó eszköz	10
	<i>Dobáló</i>	ebéd	auditív differenciálás	fém bögre különböző apró tárgyak	5
DÉLUTÁN	<i>Tágabb környezetünk hangjai 1.</i>	séta	auditív észlelés	-	15
	<i>Zene lejátszás-megállítás</i>	délutáni játék	auditív figyelem	zenelejátszó eszköz	10
	<i>Dobáló</i>	uzsonna	auditív differenciálás	fém bögre különböző apró tárgyak (akár ugyan azokkal, vagy más tárgyakkal, mint ebédnél)	5
ESTE	<i>Altatás mondókával, dallal</i>	alvás/altatás	auditív észlelés	Az altató mondókák bármelyike	5
	<i>Van hangja?</i>	fürdés	auditív figyelem	Különböző fürdős játékok	5
	<i>Mi szól benne?</i>	vacsora	auditív differenciálás	különböző házi csörgők	3

Feladatbank

A feladatbank egy olyan gyűjtő fejezet, ahova a fejlesztő játékokat írtuk. Ezeket a szülő szabadon cserélgetheti egymással. Ötleteket meríthet belőlük. Ezeket a tevékenységeket szoktuk végezni a fejlesztések alkalmával is. A feladatokat a három területre (auditív észlelés, auditív figyelem, auditív differenciálás) külön-külön gyűjtöttük össze.

Auditív észlelés

Ennek a területnek a fejlesztéséhez kevesebb tevékenységet sorakoztattunk fel, mivel itt akár elegendő lehet a napi beszélgetés, éneklés, mondókázás is. Így inkább vegyük elő a mondókás könyveket, vagy keressünk az interneten olyan mondókát, dalt, amit szeret a gyermekünk, amikor az auditív észlelést szeretnénk fejleszteni. Mozgásokkal is össze lehet kötni ezeket, ami így együttesen fejleszti az idegrendszert, és jótékonyan hat az auditív észlelésre is. Tehát mozgassuk gyermekünket miközben mondókázunk vele. Az auditív észlelést fejleszti még a zenehallgatás is, ha például háttérzajként alkalmazzuk. Idővel észre fogjuk venni, hogyha egy olyan dal következik, amit a gyermekünk szeret, megváltozhat a viselkedése, megnyugszik, odafordul, nevet, anélkül, hogy felhívnánk a figyelmét arra, hogy mi fog következni. Ehhez azonban szükséges, hogy megtanulja a különböző forrásokból érkező hangokat észlelni.

Ébresztés mondókával/dallal- Altatás mondókával/dallal

Nagyon hasznos gyermekünk auditív észlelésének fejlődésében, főleg a kezdeti időszakban, hogy minden reggel hallja a hangunkat. Hiszen így tanítjuk meg arra, hogy a hallás útján is szerezhethet információkat. Ezt megtehetjük szimplán azzal, hogy beszélünk hozzá, amíg fekszik az ágyában, vagy énekelhetünk, mondókázhatunk is neki. Ha olyan szerencsések vagyunk, hogy hamarabb ébredünk fel reggel, mint gyermekünk, akkor ébresztő gyanánt énekelhetünk is neki, vagy mondókát is mondhatunk. Érdeemes egyszerre csak egyfajta ébresztőt használni, hogy gyermekünk megszokja azt, észlelje, hogy a reggel mindig így kezdődik, és így megtanulja megismerni a hangingereket. Fontos, hogy miután felébredt, a szemkontaktust mindig keressük meg gyermekünkkel, hiszen ez is biztonságot nyújt neki.

Az altatásnál ugyan úgy alkalmazhatunk énekeket, mondókákat. Ez nem csak abban segít gyermekünknek, hogy megtanulja észlelni az emberi hangot, hanem abban is, hogy megnyugodjon, elcsendesüljön miközben hallgat minket. Esténként is fontos a kiegyensúlyozottság, a biztonság érzetének kialakítása, így törekedjünk arra, hogy az esti rituálé mindig nagyjából ugyan az legyen.

Suttogás

Mi sem egyszerűbb ennél a feladatnál. Bármilyen élethelyzetben elő vehetjük. Annyi a teendők ilyenkor, hogy a gyermekünk által már jól ismert mondókát, éneket nem normál hangerővel, hanem suttogva mondjuk el neki. Mindenképp egynél többször játszunk ezt egymás után egy-egy mondókával, hogy gyermekünk megszokja ezt a hangerőt. Ennek a játéknak az a feladata, hogy megtanítsa gyermekünket a halkabb hangerővel érkező ingerek észlelésére is, így akár később, ha mondjuk a szobából szólunk neki, ami egy tompított hanginger, akkor azt is észlelni tudja majd.

Hangos/halk

Ehhez a játékhoz sincs eszközre szükségünk. Annyiban különbözik az előző feladattól, hogy itt nem egy-egy mondókát mondunk suttogva, hanem a mondókán, éneken belül váltogatjuk a hangerőt. Kezddhetjük úgy, hogy az első sort halkán mondjuk, a másodikat hangosan. Mindig figyeljük gyermekünk reakcióját, ha a füléhez kap, vagy sír, ellenálló magatartást tanúsít, hagyjuk abba a játékot. Bizonyos hangok igen élesek lehetnek a súlyosan- halmozottan fogyatékos gyermekek érzékeny idegrendszerének. Ezen a játékos feladaton keresztül megtanulja gyermekünk, hogy a környezetéből a hangok érkehetnek különböző hangerővel.

Tágabb környezetünk hangjai 1.

Ehhez a játékhoz sincs szükségünk eszközre. A legalkalmasabb idő ezt a játékot játszani, ha kint vagyunk az utcán. Séta alkalmával figyeljük, hogy ha ébren van a gyermekünk, felfigyel-e a különböző, kívülről érkező hangokra, mint például az autók hangjára, szirénázásra, traktorra, emberek hangjára stb. Bármilyen hang felkeltheti a figyelmét. Ekkor megerősíthetjük, hogy igen, az ott egy traktor, vagy igen, egy bácsi köhögött stb. Ha nem figyel a különböző hangokra, akkor segíthetünk neki azzal, ha egy- egy erősebb hangingerre felhívjuk a figyelmét, például: „Hallod? Dudált az autó.”. Egy másik alkalommal megfigyelhetjük, hogy észleli-e a már korábban hallott

hangot, odafordul-e például. Így már nem csak az észlelés fejlődhet, hanem az auditív figyelme is.

Auditív figyelem

Ebben a részben a játékoknál leírtuk, hogy konkrét utasításokat kell, végrehajtsanak a gyermekek. Azonban minden játékot játszhatunk elemi szinten is úgy, hogy nem mozgást vagy tudatos cselekvést várunk el, hanem szimplán egy- egy érzelmi reakciót vagy egy fejfördítést. Nagyon fontos kihangsúlyozni, hogy figyeljünk gyermekünk jelzéseire, mert abból láthatjuk, hogy idegrendszere képes-e arra, hogy ne csak észlelje az auditív ingereket, hanem figyeljen is rájuk, és felismerjen egy- egy hangot vagy akár egy- egy szót is.

Keresd a csörgőt!

Ehhez a feladathoz szükségünk van egy csörgőre. Ez lehet bolti is, vagy akár elkészíthetjük mi magunk is. Ha mi készítjük otthon, szükségünk lesz egy üres műanyag dobozra, például vitaminos dobozra, ebbe rakhatunk babot, gombokat, gyöngyöket, bármit, ami hangot ad ki, ha megrázzuk azt. A játéknak nagyon fontos mozzanata, hogy a gyermek ne lássa a csörgőt, mert akkor a vizuális inger miatt fog abba az irányba fordulni. Amikor még kisebb, akkor ezt könnyebb kivitelezni, hiszen figyelme még nem olyan éber. Később összeköthetjük annak a tanításával, hogy egy- egy instrukciót végrehajtsa, így megkérhetjük, hogy üljön egyhelyben és, figyelje a csörgő hangját. Amerről hallja, oda kell fordítani a fejét. Próbáljunk meg játszani a hangerővel is, így egyszer erősen, máskor gyengébben rázzuk meg a dobozt.

Játék a névvel

A gyermek nevét naponta többször is kimondjuk annak érdekében, hogy egy idő után figyeljen, ha szólítjuk. Hogyan is lesz ebből tudatos fejlesztő játék? Kezdetben elegendő, ha csak szimplán kimondjuk a nevét akkor is, amikor nem feltétlenül az a cél, hogy ránk figyeljen, például ha éppen játszik valamit, vagy néz valamit, akkor mondjuk ki a nevét, figyeljünk. hogy odafordul-e. Ha igen, akkor mosolyogjunk rá, mondhatjuk neki, hogy puszi, hogy érezze, jó, hogy figyel a nevére. Később itt is próbálkozzunk azzal, hogy suttogva is szólítgatjuk. Ugyan úgy leültethetjük és kérhetjük, hogy forduljon arra, amerre a nevét hallotta.

Zenehallgatás

Ebben az esetben nem háttérzajként kell értelmezni a zenehallgatást, hanem tudatos tevékenységként. Válasszon ki egy-egy dalt, amit naponta meghallgatnak úgy, hogy együtt énekeljenek és figyeljenek a zene szövegére. Itt nem azt várjuk el, hogy gyermekünk is velünk énekeljen, hanem hogy egyre hosszabb és hosszabb ideig tudjon figyelni a zenére. Kezdetben lehet, hogy csak az első 10 másodpercig képes összpontosítani, azonban ha mindig egyre hosszabb és hosszabb ideig játszunk le neki ugyan azt a dalt, akkor egy idő után lehet, hogy képes lesz az egészet végighallgatni. Ezt annak érdekében csináljuk, hogy gyermekünk a későbbiekben oda tudjon figyelni arra, amit mondunk neki, figyelni tudja a kéréseinket, és esetleg megpróbáljon kommunikálni velünk ennek hatására.

Zene lejátszás- megállítás

Ez a feladat annyiban tér el az előzőtől, hogy itt a zenehallgatást háttérzajként alkalmazzuk először. Egy kis idő múlva azonban minden előjel nélkül lekapcsoljuk a zenét, és figyeljük gyermekünk reakcióját. Ezt többször megismételjük egymás után. Hallgatjuk egy kis ideig a zenét, majd lekapcsoljuk és vissza. Egy idő után azt várjuk el, hogy gyermekünk felfigyeljen arra, hogy valami megváltozott, hogy tudja, már nem hallja a zenét. Ha úgy látjuk jónak, kezdetben meg is erősíthetjük a leállítást verbálisan is, hogy „Most nem halljuk a zenét, de figyelj csak, visszakapcsolom...most már újra halljuk a zenét.”

Van hangja?

Ehhez a játékhoz különböző hangot adó és hangot nem adó játékokra van szükségünk. Elegendő akár egy- két darab is mindegyikből. Fontos, hogy a játékot mindig úgy kezdjük, hogy gyermekünk tapintsa meg, vegye a szájába, nézegesse meg nyugodtan. Majd rázzuk meg, nyomjuk meg, hogy ad-e hangot. Kérdezzük, van hangja? Válaszunk lehet, hogy nincs hangja, vagy az, hogy van hangja. Ha gyermekünk képes rá, rázza, nyomja meg ő is, amikor kérdezzük, hogy van-e hangja. Így meg tudjuk neki tanítani, hogy mi az, hogy hang, milyen az, amikor valami hangot ad ki és milyen az, amikor halljuk, hogy valami hangot ad ki, és tudunk rá figyelni.

Tágabb/szűkebb környezetünk hangjai 2.

Ez a feladat kapcsolódik az auditív észlelésnél megismert, hasonló nevű játékhoz. Itt a napi játéktevékenységbe véletlenszerűen tegyünk be egy-egy hangot, amit már a külvilágból megismer: szirénázás, autódudálás, köhögés stb. Itt alkalmazhatjuk mind a szűkebb környezetünk hangjait, tehát akár a házban lévő tárgyak hangjait vagy emberi hangokat is, vagy a tágabb környezetünk hangjait, így állatok hangjait, vagy járművek, természeti jelenségek hangjait is.

Tegyünk egy, az adott hanghoz tartozó képet, a falra, ahol a gyermekünk jól látja. Amikor véletlenszerűen eljártsszuk neki, akkor figyeljük meg, hogy odafordul-e a képhez. Tanítsuk meg neki, hogy ilyenkor oda kell fordulni. Sose jelezzük előre a hangot. Arra törekedjünk, hogy önállóan figyeljen fel rá. Ha nem tud odafordulni a képhez, akkor is figyelhetjük a reakcióit az ismerős hang halltán. Egy játékidőn belül többször ismételjük meg ugyan azt a hangot, sose csak egyszer játsszuk le.

Auditív differenciálás

Tárgyak hangjának megkülönböztetése

Ezt a játékot nagyon sok eszközzel tudjuk játszani. Bármilyen tárgyat használhatunk, ami otthon megtalálható, és hangot tudunk vele létrehozni. Ilyen lehet például egy toll, újságpapír, kulcscsomó, lánc, kapcsoló, fakanál, fém edény, tepsi, csipesz stb. Fontos, hogy itt most ne a hangot adó gépekre gondoljunk, hanem olyan dolgokra, amivel gyermekünk is könnyedén tud hangoskodni. Legyünk kreatívak, és keressünk minél több ilyen dolgot otthonunkban. Mutassuk meg ezeknek a hangját gyermekünknek. Először mindig szólaltassuk meg az adott dolgot, majd mondjuk, hogy: csörög, zörög, kopog stb. Ez után mondatot alkotva is mondjuk: A toll kattog. A papír zörög. A kulcscsomó csörög. Így megtaníthatjuk gyermekünknek, hogy milyen sok különböző hang létezik otthon. Ösztönözzük gyermekünket arra, hogy ő is „szólaltassa” meg ezeket a tárgyakat.

Szűkebb környezetünk hangjai

A mintanapban azt írtuk, hogy ezt akár a takarítás alkalmával is lehet játszani, ugyanis gyermekünknek meg kell tanítani különbséget tenni az otthoni használati tárgyak hangjai között. Egyszerre mindig csak egy tárgy hangját próbáljuk meg bevezetni neki, ugyanis a súlyosan-halmazottan fogyatékos gyermekek között is van olyan, akinek a túl sok hanginger bántó. Tehát ne kapcsoljuk be neki egyszerre a

mosógépet a porszívóval és a turmixgéppel, haladjunk apránként. Itt is mindig nevezzük meg az adott tárgyat, így fejlesztve gyermekünk passzív szókincsét is.

Dobáló

Ehhez a játékhoz szükségünk lesz egy fém bögrére vagy egy fém tepsire, ami különböző apróbb tárgyakat lehet dobni. Általában először a gyerekeknek furcsák ezek a fajta hangok, hiszen itt erős auditív ingerekről beszélünk. Miután megtanulják, hogy ezek nem bántó dolgok, örömmel vesznek részt a tevékenységben. Mosolyognak, nevetnek, akár még maguk is megpróbálják dobálni a dolgokat. Bármilyen tárgyat lehet dobálni a bögrébe/tepsibe, például: kanalat, fakockát, pénzérmét, rizsszemeket, tésztát, terméseket (diót, gesztenyét) stb. Ennek a feladatnak is az a lényege, hogy gyermekünk megtanulja, milyen sokféle hang létezik, és hogy el tudja különíteni ezeket más, a környezetében lévő hangoktól. Itt is nagyon fontos, hogy mindig megnevezzük az adott tárgyat. Elegendő egy-egy foglalkozás alkalmával csak 2-3 féle tárgyat használni. Akár több héten keresztül alkalmazhatjuk ugyan azokat az eszközöket is annak érdekében, hogy gyermekünk megszokja, megtanulja ezeket a hangokat.

Mi szól benne?

Ez a játék annyiban különbözik az előzőtől, hogy itt a gyermek nem látja azt a dolgot, ami a hangot adja, mivel el van rejtve egy-egy műanyag dobozba. Már korábban írtuk, hogy így lehet otthoni csörgőt készíteni, most pedig nem csak arra használhatjuk őket, hogy megmutassuk gyermekünknek, hogy csörög a doboz a kezünkben, hanem, hogy megtanítsuk neki, ez is szólhat különbözőféleképpen is. Készíthetünk egy 5-6 darabból álló készletet. Tegyük a dobozokba babot, tésztát, rizst, gyöngyöt, gyufát, lisztet. Természetesen más dolgokat is használhatunk, az a lényeg, hogy mindegyik csörgőnknek más legyen a hangja. Ezekhez elkészítjük a látható részt is. Egy-egy kis tasakba teszünk az adott dolgokból, hogy gyermekünk meg tudja nézni, meg tudja tapintani azt, ami a dobozban van anélkül, hogy a dobozt kinyitnánk, hiszen belenyúlni úgy sem tud. Fontos, hogy kicsi csomagokat készítsünk, ami belefér gyermekünk markába, és jól meg tudja fogni. Ezzel a játékkal tudjuk tanítani gyermekünknek a választást is, hiszen ha egymás után két csörgőt szólaltatunk meg, és megkérjük, hogy vegye el azt a tasakot, aminek a hangját hallotta, akkor egy másik fajta kognitív műveltet is tanítottunk neki. Nem minden esetben tudunk idáig elmenni, elegendő az is, ha mi magunk mutatjuk

gyermekünknek, hogy melyik csörgőnél mit szólaltattunk meg, ő pedig megfogja a tasakot.

Tágabb környezetünk hangjai 3.

Láthattuk a korábbiakban, hogy a szűkebb és tágabb környezetünk hangjaival sokféle játékot játszhatunk. A már ismert hangokkal az auditív differenciálás során megtaníthatjuk gyermekünknek, hogy két, nem általunk keltett hang között is van különbség, hogy más a tűzoltó hangja, mint a szélé például. A feladathoz képekre is szükségünk van. Elegendő, ha egy-egy játékos alkalommal egyszerre csak két képpel, és így két hanggal foglalkozni. Kezdetben mindig úgy játsszuk, hogy lejátsszuk az egyik hangot, megmutatjuk a hozzá tartozó képet, majd lejátsszuk a másik hangot, és szintén megmutatjuk az ahhoz tartozó képet. Ha gyermekünk képes a választásra, akár úgy is játszhatjuk, hogy kitesszük neki a két képet, és lejátsszuk neki többször egymás után az egyik képnek a hangját, és kérjük, hogy vegye el azt a képet, amelyiknek a hangját hallotta. Ebben az esetben érdemes több alkalmon keresztül csak ugyan azt a két képet és hangot használni.

Ezeket a feladatokat játszhatjuk a házban lévő tárgyak hangjaival is, állatok hangjaival, vagy járművek, természeti jelenségek hangjaival is. Nem feltétlenül szükséges képeket használni, ha otthon van olyan játékunk, ami megfelel, azokkal még szemléletesebbé tudjuk tenni ezt a fejlesztő játékot.

Játék a hangszerekkel

Az auditív területek fejlesztésében nagyon fontos szerepet töltenek be a hangszerekkel való játékok. Akkor is erős fejlesztő hatásuk van, ha a gyermek nem tud saját maga is játszani velük, csupán a hangjukat hallja. Így az idegrendszerét felkészíthetjük arra, hogy nagyon sokféle hang létezik, nem kell félni tőlük. Megtanulja a gyermek elkülöníteni ezeket a hangokat a beszédétől, és így egyre nyíltabbá válhat a kommunikációja.

Otthonra nem kell egy egész hangszerstúdiót berendezni, elegendők a legalapvetőbbek is. Ilyen például a tikfa, ami két, keményebb fából készült játék, amit ha összecsapunk, akkor általában magas, TIK-szerű hangot hallhatunk. Természetesen vannak mélyebb hangot kiadó tikfák is, de a legáltalánosabb ez a fajta. A tikfával ritmusokat is nagyon könnyen tudunk szemléltetni. Akár úgy is, hogy először a tikfával ütünk egy egyszerű ritmust, majd a gyermeket kezével is letapsoltatjuk, vagy a testén valahol lepaskoljuk a ritmust, így ingereljük az idegrendszerét többféle

modalitásban. A ritmusjátékok is segítik a zajok, zörejek és a beszéd elkülönítését, hiszen beszédünknek van ritmusa.

Egy másik ilyen alaphangszer lehet a kisdob is. Érdeemes olyat beszerezni otthonra, amit a gyermek is könnyedén meg tud ütni, fogni. Hasonló játékokat játszhatunk vele, mint a tikfával. Kiegészíthetjük úgy is, hogy akár egy-egy mondókát, éneket kísérünk dobbal, tikfával. Ha a gyermek képes rá, nyugodtan hagyjuk neki, hogy ő játsszon közben a hangszereken.

Érdeemes lehet beszerezni egy xilofont is annak érdekében, hogy megmutassuk gyermekünknek, hogy mennyi féle hangszín létezik. Nem szükséges valamilyen dalt pontosan megtanulni lejátszani rajta a szülőnek, az is elegendő, ha a hangokat külön- külön megmutatjuk gyermekünknek, figyelve a reakcióit.

A különböző csörgőket itt nem emelem ki annyira, de hangszerként az auditív differenciálás során is játszhatunk velük.

Ha gyermekünk képes rá, megpróbálhatunk vele úgy játszani a hangszerekkel, hogy válassza ki, hogy kettő közül melyiknek a hangját hallotta. Ha általában inkább azt a hangszer választja ki, amelyiknek a hangját jobban szereti, akkor is érdemes ilyen összehasonlító játékot játszani vele, ugyanis ha közben mindent magyarázunk is neki, figyelme hosszabb idejűvé válhat, jobban figyelhet a beszédre, valamint így a szemkontaktus felvételét is ki tudjuk alakítani.

A nem szokványos hangszerek hangját is bemutatathatjuk gyermekünknek hasonló módszerrel, mint a **Tágabb környezetünk hangjai 3.** című játék során, tehát, hogy képekkel, vagy apró tárgyakkal helyettesítjük a tényleges hangszereket és zenelejátszó segítségével mutatjuk meg gyermekünknek a hangjukat.

Minden eddig leírt feladatra igaz, hogy mindig magyarázzunk nagyon sokat gyermekünknek a játékok közben, meséljük el neki, hogy mi fog történni, mit fogunk csinálni a játékok után, vagy mi volt a játékok előtt. Ezzel nagyban hozzájárulunk ahhoz, hogy gyermekünk el tudja különíteni a beszédet a többi külvilágból érkező hangtól, valamint, hogy figyelni tudjon hangunkra.

Mondókagyűjtemény

Az itt megtalálható mondókák teljes szöveggel vannak leírva, ami használható mind a komplex fejlesztések alatt, mind a Home training részeként is. Természetesen ezektől a szövegektől el lehet térni, hiszen a népi mondókák szájhagyomány útján való terjedése miatt sokféle szöveggel léteznek a magyar nyelvben.

A mondókák felosztása csupán a jobb átláthatóságot hivatott biztosítani, a terápiára nézve semmilyen hatása nincs. A kategóriák *Tóthné Pánya Mariann (nincs évszám)- Tente baba, tente...* című mondókagyűjteménye alapján vannak felsorakoztatva a teljesség igénye nélkül.

Kisded mondókák

Altatók

Tente, baba, tente	Csicsis, baba aludjál,	Én éjjel álmomban
A szemedet hunyd be,	Aranyosat álmodjál!	Aranykertben jártam,
Aludj, ingó bingó,	Mert felkelt a hajnal,	Aranykertben aranyfán
Kicsi rózsabimbó	Fülemüledallal.	Aranymadárt láttam.
Alszik az ibolya,		Aranymadár azt mondta,
Csicsíja, babája		Aludj, aludj, Katinka.

Ébresztők

Feljött a nap, jó reggelt!	Pál, Kata, Péter, jó	Kelj fel, baba, kelj fel,
A kiskakas már felkelt.	reggelt.	Eljött már a reggel.
Asztalon van a tejcsike,	Már odakinn a nap felkelt.	
Keljél fel gyorsan Petike!	Szól a kakasunk az a	
	nagy tarajú,	
	gyere ki a rétre, kukorikú!	

Etetők

Egy katonát mamának,
Egy katonát papának,
Egyet meg a kisfiának.

Hunyd be szemed, nyisd
ki szád,
Teszek bele falatkát.

Kis kanál, nagy kanál,
Erdő szélén kismadár,
Minden gyermek így
csinál,
Hamm.

Cirógatók

Ciróka!
Maróka!
Mit főztél?
Kását.
Hová tetted?
Pad alá.
Megették a kiscicák!

Komámasszony, nem
látott egy
Kismalacot?
Itt a nyoma,
Itt a nyoma,
Itt a csiklandója.

Kerekecske, dombocska,
itt szalad a nyulacska.

Piszézők, láblógatók, állítgatók

Én is pisze,
Te is pisze
Gyere, pisze,
Vesszünk össze.
Pisz-pisz-pisz.

Lóg a lába, lóg a,
Nincsen semmi dolga,
Mert ha dolga volna,
A lába nem lógna.

Álla a baba áll,
Mint a gyertyaszál,
Eszteendőre vagy kettőre,
Nagylány leszél már.

Sétáltatók, táncoltatók

Jár a baba jár,
Mint a kismadár,
Holnapután a kert alatt
Lepkét is fog már.

Menjünk, menjünk,
mendegéljünk,
Míg sűrű erdőbe érünk,
A fék közt mókus ugrál,
Az árokban nyuszi bujkál.

Cini-cini muzsika,
Táncol a kis Zsuzsika,
Jobbra dől,
Balra dől,
Tücsök koma hegedül.

Tapsoltatók, csipkedők, ökölütögetők

Tapsi-tapsi mamának,
Cukrot hoz a babának!

Csip-csip csóka,
Vakvarjúcska,
Komámasszony kéreti a
szekerét,
Nem adhatom oda,
Tyúkok ülnek rajta.
Hess, hess, hess!

Töröm töröm a mákot,
Sütök vele kalácsot.
Tisztítom a mogyorót,
Annak adok aki jó.
Ham, ham, ham.

Lovagoltatók, hintáztatók

Gyí paci, gyí te ló,
gyí te ráró, hóhahóóó!

Hóc, hóc, katona,
Ketten ülünk egy lóra,
Hárman meg a csikóra,
Úgy megyünk a vásárra,
A nagy szemű szilvára.

Hinta-palinta
Régi dunna
Kis katona
Ugorj a Tiszába, zsupsz!

Időjárás

Süss fel, nap, fényes nap,
Kertek alatt ludaim
megfagynak.

Ess, eső, ess,
Holnap délig ess,
zab szaporodjék,
búza bokrosodjék,
Ess, eső, ess!

Hull a hó, hull a hó,
Lesz belőle takaró,
Erdő, mező megáldja,
Legy egy derék bundája.

Időszámítás- napszakok

Reggel felkel az ember,
Délben készen van az
étek,
Este pihenőre térnek.

Jó napot,
Hazahoztam a papot,
Vettem neki kalapot,
Háromlábú malacot.

Jó estét,
Hazahoztam a kecskét,
Vettem neki keszkenőt,
Piros selyem zsebkendőt.

Állatvilág

Mese, mese, meskete
Volt egy kutyus, fekete,
Meg egy icuri-picurka
Fehér lábú cicuska.

Cirmos cica ha,
Hová lett a vaj?
Orr látom a bajuszodon,
Most lesz neked jaj!

Boci, boci tarka,
Se füle, se farka.
Oda megyünk lakni,
Ahol tejet kapni.

Csiga-biga, gyere ki,
Ég a házad ideki!
Kapsz tejet, vajat,
Holnapra is marad.

Katalinka, szállj el,
Jönnek a törökök.
Sós kútba tesznek,
Onnan is kivesznek,
Kerék alá tesznek,
Onnan is kivesznek.
Ihol jönnek a törökök,
Mindjárt agyonlőnek!

Dirmeg, dörög a medve
Nincsen neki jó kedve.
Alhatnék, mert hideg van,
Jó lesz bent a
barlangban.

Varázsmondókák

Betegségűzők

Áspis, kerekes,
Útifüvet keresgesd,
Imola, bibola, kint bent,
Kis kezedet kenjed!

Áj, báj kecskeháj,
Jól megkenjünk,
Majd nem fáj.

Vitamin a kasamba,
Betegség a pokolba.

Ezekon a mondókákon kívül nagyon sok másikat is lehet találni az ilyen könyvekben, vagy az interneten is, más felosztásokban is akár. Amiket még nagyon szeretnek a gyermekek, azok a hangokat utánzó mondókák. Ilyenekből is mutatunk párat.

Hangutánzó mondókák

„S-sz, beh sok súly!
Meg se mozdul!
Friss szemet, ha bekapok:
messze, messze
szaladok!

Poros úton kocsi zörög,
A kereke gyorsan pörög.
Sári néni vezeti,
Aki látja neveti.”

Szólj, síp, szólj,
kerék alá teszlek,
onnan is kiveszlek,
Forró vízbe teszlek,
onnan is kiveszlek.

Felhasznált irodalom

- *Szűcs Ferencné, Vágó Éva Anna (1993)*- Játékos együttlétek- Pedagógiai ajánlások az értelmi fejlődésükben jelentősen akadályozott kisgyermek iskoláskor előtti neveléséhez, Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Budapest
- *Dr. Gósy Mária- Gráf Rózsa (1998)*- Beszéljünk a kisbabával- Javaslatok, ötletek szülőknek a csecsemők és kisgyermek beszédelőkészítéséhez, beszédindításához és beszédfejlesztéséhez (újszülöttkortól kétéves korig), Nikol Gmk, Budapest
- *Dr. Illyés Sándor (szerk.) (2000)*- Gyógypedagógiai alapismeretek, Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft. Budapest
- *Dr. Salné Lengyel Mária (szerk.) (2004)*- Logopédia, Országos Közoktatási Intézet, Pilisborosjenő
- *Atkinson és Hilgard (2005)*- Pszichológia. Osiris kiadó, Budapest
- *Dr. Márkus Eszter (2008)*- Az érzékelés-észlelés fejlesztésének lehetőségei. Képpel-Jellel Egyesület Hírlevél 2008/2. szám
- *Ványi Ágnes, Róth Márta (2008)*- Sérülésspecifikus eszköztár beszéd fogyatékos gyermekek, tanulók együttneveléséhez, Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest
- *Könczei György (szerk.) (2009)*- A súlyos és halmozott fogyatékossgal élő emberek helyzete Magyarországon- IN: Fogyatékossgtudományi Tanulmányok VII. Budapest
- *Tóthné Pánya Marianna (nincs évszám)*- Tente baba, tente... népi gyermekmondókák és dalok, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft. Debrecen
- *Odráné Kalina Krisztina (nincs évszám)*- Játékos foglalkozások a beszéd megértés fejlesztésére- Óvodai ütemterv és módszertani útmutató középső és nagycsoport számára, Nikol, Budapest